

8.3. ELU-TINGIMUSED SOOS II

LOOMASTIK

Soos on vähe taimi, mis kõlbavad loomadele toiduks. Ka on soisel pinnasel loomadel raske liikuda. Seepärast elutseb seal vähe suuri loomi.

Imetajaid võib meelitada sohu turvaline ja vaikne ümbrus.

Imetajad

Soos võib näha siiski mitmeid mets-loomi.

Soo kuivematele ääre-aladele rajavad oma uru **rebased**, **hundid** ja **mägrad**.

Soo on suviseks elu-paigaks **põtradele**. Talveks liiguvad põdrad kuivematele aladele. Nad otsivad kohti, kus pole jääd ja lume-kiht on õhem.

Soo-serval võsastikus tegutsevad **mets-sead**.

Soo-saartel on kuivem. Seal kasvavad puud ja on võsa.

Võsas liiguvad **mets-kitsed**.

Kahe-paiksed

Soos on tiigi-sarnaseid vee-kogusid. Need on **laukad**.
Nende ümber võib kohata kahe-paikseid.

Seal elavad **konnad**, kes toituvad lendavatest putukatest.
Konnad ise on toiduks rästikutele ning paljudele soos
elavatele lindudele (soo-kurg).

Samuti peavad konnadele jahti imetajad, näiteks rebaseid.

Rästikud, nastikud ja aru-sisalikud elavad soo-servas ja
kraavide kallastel.

Rästik

Nastik

Aru-sisalik

Linnud

Soo-servas on maa-pind kuivem. Tavaliselt kasvab seal
mets, kus askeldavad linnud. Soo-äärne mets on lindudele
hea pesitsus- ja varje-paik. Soo ei paku lindudele
piisavalt toitu. Sageli peavad nad toitu otsima mujalt.

Soos võib kohata **soo-kurge, hall-õgijat, kalju-kotkast,**
metsist ja tetre.

Soo-kurg

Soo-kurg elab soodes, niisketes metsades ja vee-kogude kallastel. Oma kohal-olust teatavad nad valjude hüüetega, mis kostuvad kilo-meetrite kaugusele.

Sookured teevad oma pesa tavaliselt laugaste vahele kõrgemale mättale. Laugaste vahel on rööv-loomadel raske liikuda, sest seal on maa-pind pehme.

Kurg näeb juba kaugelt, kui mõni rööv-loom läheneb.

Sookured toituvad putukatest, konnadest, sisalikest, madudest ja hiirtest. Samuti söövad nad taimset toitu. Sookurg on ränd-lind.

- Mida soo-kurg sööb?
Märgi tekstis 2 lauset.

Kalju-kotkas

Kalju-kotkas on suur rööv-lind. Kotkas peab jahti suurel maa-alal. Seetõttu valibki ta enda elu-paigaks soiseid alasid või soo-ääri. Kotka nägemine on väga hea ja ta märkab saaki juba kõrgelt õhust.

Kotka pesa-puuks on kõrge mänd, mille tippu ta teeb jämedatest okstest pesa.

Kalju-kotka põhi-toiduks on jänessed, sisalikud, metsised ja tedred. Kotkas võib rünnata ka nörku ning haigeid kitsi.

Kalju-kotkas on loodus-kaitse all.

- Kus on räägitud kalju-kotka heast nägemisest?
Märgi tekstis lause.

PUTUKAD

Soos on kõige enam putukaid. Nende elu-paigaks sobib niiske ala.

Soodes leidub ämblikke, sääski, parme, kiile jt. Samuti elab seal mitme-suguseid liblikaid. Niiske ala võimaldab putukate vastsetel hästi areneda.

Ämbliku-võrk

Raba-kiil

Pääsu-saba

Parm on kärbsest suurem putukas.

Ta tegutseb ainult päeval.

Parmu „hammustused” on väga valusad ja mürgised. Hammustuse kohale tekib punetus.

- Millal tegutseb parm?

Märgi tekstis lause.

Vahtlane on putukas, kes toitub taime-mahlast.
Tema elu-kohas on taime küljes vahu-tomp.
Vahu-tomp kaitseb vahtlase vastseid kuivamise eest.

Vahtlane

Vahu-tomp

- Milleks on vaht vajalik? Märki tekstis lause.

Soo-laugastes ja teistes vee-kogudes elutseb **ujur**.

Ujur

See on 3–4 cm pikkune putukas, kes toitub teistest putukatest. Suuremad ujurid võivad rünnata isegi väikseid kalu.

- Millest toitub ujur? Märki tekstis lause.

KALAD

Soos võib olla vee-kogusid, mis on laugastest suuremad. Nendes elavad mõned vähesed kala-liigid, peamiselt **haug** ja **ahven**.

Haug

Ahven

Ülesanne 1

1. Vaata ja kuula esitlust digi-õpikust.
2. Täida toitumis-ahelas lüngad teksti ja kuuldu põhjal.

1) ➡ põder ➡

2) ➡ ➡ soo-kurg.

Ülesanne 2

Jutusta pildi abil elust soos.

